

**Wyrok z dnia 21 maja 1997 r.
II UKN 101/97**

Rolniczka, pobierająca zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, zakończoną podczas tej choroby, nie podlega w tym czasie z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 maja 1997 r. sprawy z wniosku Teresy S. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w Ż. o ustalenie obowiązku ubezpieczenia, na skutek kasacji pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 10 grudnia 1996 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzające go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 18 września 1996 r. [...] oraz decyzję Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 11 maja 1996 r. [...] i ustalił, że Teresa S. jest zwolniona z obowiązku opłacania składek z tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 2 stycznia 1994 r. do dnia 5 maja 1995 r.

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawczyni Teresa S. odwołała się od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w Ż., Placówki Terenowej w R.M. z dnia 11 maja 1996 r., w której stwierdzono, że wnioskodawczyni podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników i ma obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz emerytalno-rentowe od dnia 2 stycznia 1994 r. do dnia 31 maja 1995 r. Wnioskodawczyni podała, że była ubezpieczona z tytułu prowadzenia własnej działalności gospodarczej od dnia 18 sierpnia 1992 r. do 2 stycznia 1994 r. Przebywała na zwolnieniu lekarskim i pobierała zasiłek chorobowy od dnia 24 grudnia 1993 r. do 9 maja 1994 r., a w okresie od 10 maja 1994 r. do 4 maja 1995 r. pobierała świadczenie rehabilitacyjne.

Strona pozwana wniosła o oddalenie odwołania, uznając że wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniu z mocy art. 1 ust. 1 i art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ jest właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 4 ha przeliczeniowych i zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej w dniu 2 stycznia 1994 r. Zdaniem strony pozwanej, na fakt podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od dnia zaprzestania działalności gospodarczej, nie ma wpływu pobieranie zasiłku chorobowego czy świadczenia rehabilitacyjnego, płaconych przez ZUS.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia

18 września 1996 r. zmienił zaskarżoną decyzję i objął wnioskodawczynię ubezpieczeniem społecznym rolników od 5 maja 1995 r. Sąd ustalił, że wnioskodawczyni jest właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 4 ha przeliczeniowych i prowadziła działalność gospodarczą (skup i sprzedaż samochodów, handel hurtowy i obwoźny) od dnia 10 sierpnia 1992 r. do 2 stycznia 1994 r. oraz od dnia 1 czerwca 1995 r. do 16 stycznia 1996 r. i za te okresy opłacała składki na ubezpieczenie społeczne. W czasie prowadzenia działalności gospodarczej wnioskodawczyni zachorowała i od dnia 24 grudnia 1993 r. do 2 stycznia 1994 r. pobierała zasiłek chorobowy z tytułu prowadzenia tej działalności, a po jej zakończeniu pobierała zasiłek chorobowy od dnia 3 stycznia 1994 r. do 9 maja 1994 r., a następnie świadczenie rehabilitacyjne od dnia 10 maja 1994 r. do 4 maja 1995 r. Sąd uznał, powołując się na art. 16 ust. 3 i art. 6 ust. 13 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, że wnioskodawczyni, która rozpoczęła korzystanie ze zwolnienia lekarskiego w czasie prowadzenia działalności gospodarczej, zachowuje status osoby podlegającej innemu ubezpieczeniu do pierwszej przerwy w tym zwolnieniu, bądź zaprzestania korzystania z tego świadczenia.

W wyniku apelacji, Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 10 grudnia 1996 r. oddalił apelację KRUS i podzielił stanowisko Sądu Wojewódzkiego, że wnioskodawczyni z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej podlegała ubezpieczeniu określonemu ustawą z dnia 18 grudnia 1976 r. nie tylko w okresach, za które opłaciła składki ubezpieczeniowe ale również w okresach chorobowych, kiedy nie miała obowiązku uiszczania tych składek. Oznacza to, że w całym tym okresie była wyłączona z ubezpieczenia rolniczego na mocy art. 2 ust. 2 tej ustawy. Zgodnie z art. 15 ust. 2 omawianej ustawy za okres ubezpieczenia uważa się miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacił składki ubezpieczeniowe lub w których nastąpiło zwolnienie od opłacania składek. Stosownie też do regulacji zawartej w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne... - osoba prowadząca działalność gospodarczą jest zwolniona z opłacania składek za okres pobierania zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w Ż. wniosła kasację od powyższego wyroku, zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię przepisów art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 w związku z art. 6 pkt 13 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.) i niewłaściwe zastosowanie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Złożona przez stronę kasacja jest dopuszczalna bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, gdyż warunek określony w przepisie art. 393 § 1 pkt 1 KPC (w brzmieniu sformułowanym ustawą z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw - Dz.

U. Nr 43, poz. 189) dotyczy wyłącznie powództw o świadczenie, a więc nie odnosi się do powództwa o ustalenie, które było przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie.

Przedmiotem sporu jest ustalenie, czy w okresie pobierania przez wnioskodawczynię zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, związanych z uprzednio prowadzoną działalnością gospodarczą, podlegała ona, w tym samym czasie, obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.) stanowi, że ubezpieczenie społeczne rolników obejmuje mających obywatelstwo polskie rolników i pracujących z nimi domowników, na zasadach określonych w tej ustawie. W zakresie przedmiotowym ustawy wyodrębniono dwa typy ubezpieczenia: ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie (art. 7 ust. 1) oraz ubezpieczenie emerytalno-rentowe (art. 16 ust. 1). Przepisów tych nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury albo renty. W sprawie niniejszej sporna była ta pierwsza przesłanka.

Zgodnie z art. 6 ust. 13 ustawy za osobę, podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu uważa się osobę, będącą pracownikiem zatrudnionym w wymiarze czasu nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo objętą innymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym.

W sprawie bezsporne jest, że wnioskodawczyni była objęta przepisami ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250 ze zm.) i prowadziła własną działalność gospodarczą do 2 stycznia 1994 r., a następnie pobierała zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne.

W podobnej sprawie - Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 maja 1994 r., II UR 5/94 (OSNCP 1994 z. 8 poz. 135) wyraził pogląd, że żona rolnika, której jako pracownicy udzielono urlopu wychowawczego, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, także w razie korzystania z tego urlopu w okresie przypadającym po wygaśnięciu stosunku pracy.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym przedmiotową kasację podziela pogląd, że w okresie, na który udzielono pracownicy urlopu wychowawczego tak samo, jak w okresie pobierania zasiłku chorobowego, czy rehabilitacyjnego - osoba taka nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, o jakim mowa w art. 6 ust. 13 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Jednakże w okresach takich pracownica korzysta z częściowej, ale niewątpliwie szerokiej ochrony ubezpieczeniowej. W przytoczonym wyżej wyroku Sąd Najwyższy uznał, że przebywającą na urlopie wychowawczym rolniczkę należy traktować tak, jakby podlegała innemu ubezpieczeniu społecznemu w rozumieniu art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wnioskodawczyni, która po zakończeniu działalności gospodarczej pobierała zasiłek chorobowy i następnie świadczenie rehabilitacyjne, również zachowała w tym czasie prawo do ochrony ubezpieczeniowej z tytułu choroby i macierzyństwa zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r. Nr 30, poz. 145 ze zm.). W myśl art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 14, poz. 450 ze zm.) okresy te, jako nieskładkowe, są uwzględniane przy ustalaniu prawa do emerytury

i renty. Okresy pobierania przez pracowników zasiłków z ubezpieczenia społecznego chorobowego lub opiekuńczego i świadczenia rehabilitacyjnego są zwolnione z opłacania składek ubezpieczeniowych. Natomiast przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie regulują tych kwestii, a ustawa rewaloryzacyjna z dnia 17 października 1991 r. nie ma zastosowania do ubezpieczenia rolników.

Gdyby zatem przyjąć pogląd strony pozwanej, że w okresach pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, przyznanych w związku z uprzednio prowadzoną działalnością gospodarczą, wnioskodawczyni podlegała równocześnie obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników, to że w tym samym czasie byłaby objęta ubezpieczeniem chorobowym i macierzyńskim z dwóch systemów ubezpieczeniowych. Konsekwencją takiego stanowiska byłoby również dopuszczenie do podwójnego zaliczania tych samych okresów, co pozostaje w sprzeczności z podstawową zasadą prawa ubezpieczeń społecznych, wynikającą na przykład z art. 15 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 287 ze zm.).

Zobowiązanie rolnika do płacenia składki ubezpieczeniowej w okresie pobierania zasiłku chorobowego, czy świadczenia rehabilitacyjnego, przyznanych w związku z uprzednio prowadzoną działalnością gospodarczą, zakończoną w czasie jego choroby stawałoby go w gorszej sytuacji prawnej niż pracownika.

Brak jest też racjonalnych przesłanek do odmiennego, gorszego traktowania rolników, niż osób prowadzących działalność gospodarczą, które na podstawie § 37 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst; Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) są zwolnione z opłacania składek za okres pobierania zasiłku chorobowego.

Przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie regulują tej sprawy, wobec tego istnieje podstawa do zastosowania art. 52 ust. 1 tej ustawy. Przepis ten stanowi, że w sprawach nie uregulowanych w ustawie stosuje się przepisy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. Dotyczy to w szczególności rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r., wydanego między innymi na podstawie art. 24 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin. Na podstawie tych przepisów pracownicy zwolnieni są z obowiązku opłacania składek ubezpieczeniowych w okresach chorobowych pracownika.

Powyższe rozważania skłaniają do konkluzji, że również rolniczka, która pobierała zasiłek chorobowy i rehabilitacyjny w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, zakończoną podczas tej choroby, nie podlega w tym czasie z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy uznał, że kasacja strony pozwanej jest częściowo zasadna, bowiem Sądy obu instancji, chociaż z innym uzasadnieniem podstawy prawnej, prawidłowo przyjęły, że wnioskodawczyni była objęta ubezpieczeniem społecznym rolników dopiero od 5 maja 1995 r.

Wyroki te i poprzedzająca je decyzja organu rentowego podlegały zatem zmianie na podstawie art. 393¹⁵ KPC, gdyż zasadność odwołania wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego nie wynika wprost z art. 7 i 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym

rolników, ale § 37 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. stosowanego na mocy art. 52 ust. 1 tej ustawy. Na podstawie tych przepisów ustalenia wymagało, że w okresie objętym odwołaniem wnioskodawczyni nie miała obowiązku opłacania składek z tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

=====